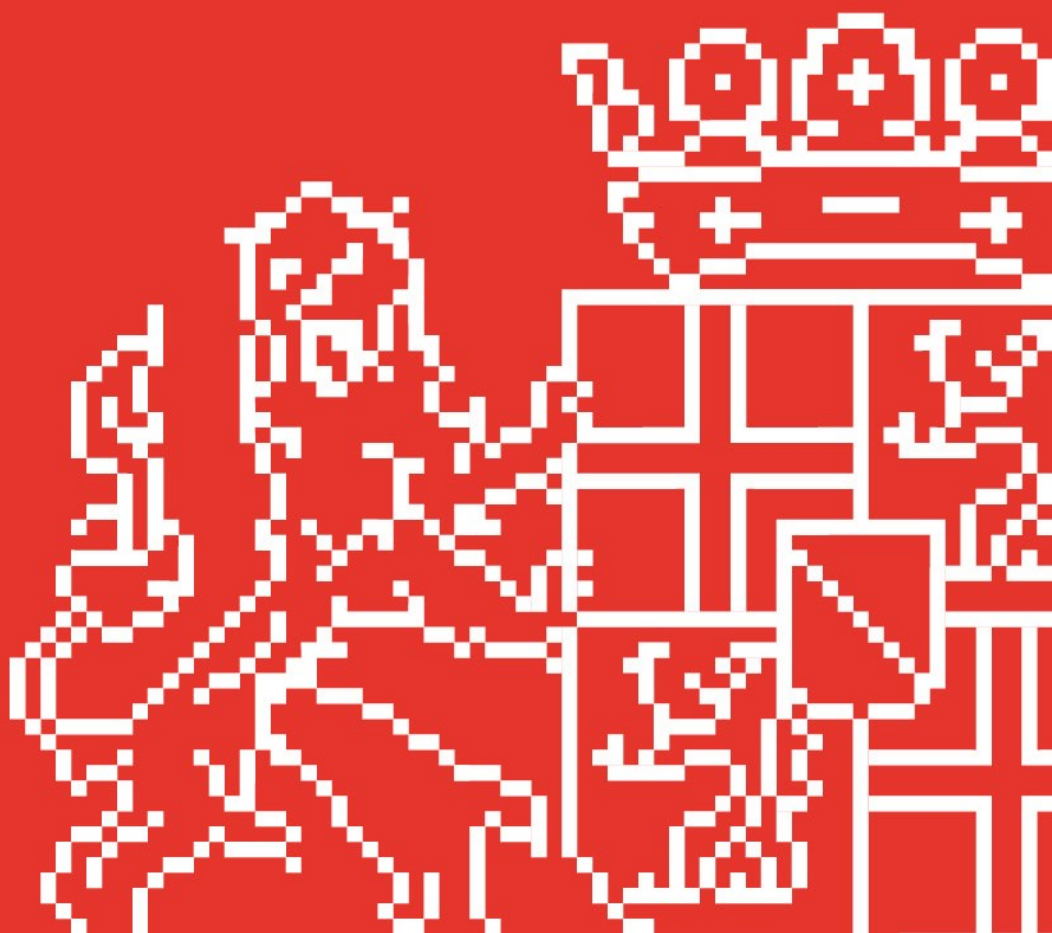

VOORTGANGSRAPPORTAGE UITVOERING STRATEGISCH BOSBELEID 2023

Publicatiedatum 24-10-2023
Status Concept
Documentnummer UTSP-1081408815-7715

Inhoud

Voortgangsrapportage Uitvoering Strategisch Bosbeleid 2023.....	1
Inhoud.....	2
1 Inleiding.....	3
2 Recente ontwikkelingen Strategisch bosbeleid.....	4
2.1 Bos binnen het UPLG.....	4
2.2 Versnelling van 2040 naar 2030.....	4
2.3 Coalitieakkoord: bomenplan voor 700.000 nieuwe bomen.....	5
2.4 Evaluatie Strategisch Bosbeleid 2021 – 2023.....	5
3 Waar zijn we mee bezig?.....	6
3.1 Meer bos en bomen.....	6
3.1.1 Meer bos en bomen in het NNN-zoekgebied.....	6
3.1.2 Meer bos en bomen d.m.v. boscompensatie N2000.....	6
3.1.3 Meer bos en bomen in het landelijk gebied.....	7
3.1.4 Meer bos en bomen met agroforestry.....	7
3.1.5 Meer bos en bomen buiten het NNN.....	8
3.2 Vitaal bos.....	9
3.2.1 Revitalisering van het bos.....	9
3.2.2 Preventie bosbranden.....	10
3.2.3 Uitvoering moties vitaal bos.....	11
3.3 Bescherming van bos.....	11
3.3.1 Bescherming van bosareaal.....	11
3.3.2 Waardevolle houtopstanden.....	11
3.3.3 Natuurbegraven.....	11
3.4 Samenwerking.....	12
3.5 Financiering.....	12

1 Inleiding

In de provincie Utrecht is door uw Staten (PS) op 11 mei 2022 het Strategisch bosbeleid vastgesteld. Dit markeerde de start van de uitvoering en sindsdien hebben de ontwikkelingen zich in hoog tempo opgevolgd. In deze voortgangsrapportage zijn de ontwikkelingen van het afgelopen jaar (september 2022-september 2023) gedeeld.

Hoe zat het ook alweer?

De huidige omvang en kwaliteit van bossen staat onder druk. Onze bossen hebben last van stikstofdepositie, verzuring, verdroging en nutriëntenverlies. Deze effecten hebben grote gevolgen voor de veerkracht en kwaliteit van bossen. De biodiversiteit heeft er onder te lijden en zet ecosystemen onder druk. In Nederland is, na een jarenlange toename van bos, het areaal sinds 2013 afgenomen naar zo'n 370.000 hectare. Onze provincie herbergt ongeveer 18.000 hectare bos.

In het Klimaatakkoord (2019) is afgesproken dat er 10% meer bos komt in Nederland. Dit heeft het Rijk samen met de provincies nader uitgewerkt in de landelijke Bossenstrategie "Bos voor de toekomst" (2020). Het Strategisch bosbeleid van provincie Utrecht betreft een provinciale uitwerking tot 2040 met als overkoepelende visie: **"Meer, vitaal, toekomstbestendig, beschermd en maatschappelijk gewaardeerd bos"**.

De ambities uit de Utrechtse 'Bossenstrategie' zijn vertaald in een aantal thema's:

1. Meer bos: het vergroten van het huidige areaal met 1500 ha nieuw bos.
2. Vitaal bos: het revitaliseren van het bos, waardoor de kwaliteit en toekomstbestendigheid wordt verbeterd.
3. Bescherming bos: de regels rondom bescherming van bos zijn vereenvoudigd en scherper gemaakt.
4. Gebruik van het bos (recreatie); beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van bestaande en nieuwe bossen.
5. Gebruik van het bos (houtoogst): inzetten op een lichte toename van houtoogst voor duurzaam gebruik en hoogwaardige toepassingen

Het bossteam werkt aan de verschillende proces- en uitvoeringsmaatregelen zoals aanleg nieuw bos, groene dooradering, agroforestry, bomen uitdeeldagen, revitalisering en bescherming van het bos.

Voortgangsrapportage

De conclusie van de voortgangsrapportage is: de uitvoering is uit de startblokken en begint steeds meer snelheid te krijgen. Waarbij het einddoel groot blijft met de nodige uitdagingen, zoals het voorstel uit de Concept UPLG om de termijn fors naar voren te brengen.

De belangrijkste ontwikkelingen die invloed hebben op de uitvoering zijn:

- De opgave voor 1500 ha meer bos is één op één overgenomen in het Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG).
- De opgave was en blijft onverminderd (te) groot. Zeker nu het voorstel in het Concept UPLG is om de termijn van 2040 te versnellen naar 2030.
- In 2024 wordt het Strategisch bosbeleid geëvalueerd. Op basis hiervan kan tussentijds worden bepaald of de begroting en programmering moet worden aangepast.
- Het Bomenactieplan is bijna afgerond. De volgende uitdaging uit het Coalitieakkoord om te komen tot een bomenplan voor 700.000 bomen zorgt voor nieuwe energie.
- Een aantal belangrijke randvoorwaarden om tot een goede uitvoering te komen zijn (bijna) rond. Denk aan subsidieregelingen, monitoringsinstrument en de opdracht aan programma Agenda Vitaal Platteland (AVP)
- Een belangrijk risico is de beschikbaarheid van grond en de concurrentie met andere ruimteclaims. Dit blijft een complexe factor voor realisatie van nieuw bos en daarmee het behalen van onze opgave.
- Er bestaat nog grote onzekerheid over de beschikbaarheid van de benodigde financiering voor de gehele opgave.
- Er is inmiddels 164 ha nieuw bos in totaal gerealiseerd vanaf 2021. Hiervan is 90 ha gerealiseerd via bomen uitdeelacties. Er wordt een stroomversnelling gezien aan initiatieven van particulieren en betrokken partijen.

2 Recente ontwikkelingen Strategisch bosbeleid

2.1 Bos binnen het UPLG

In de eerste helft van 2023 is veel tijd besteed om, vanuit het Strategisch bosbeleid en in samenhang met de andere natuuropgaven, te komen tot het Concept UPLG. De opgaven voor bossen in het NPLG, en de provinciale uitwerking daarvan in de Utrechtse Bossenstrategie, zijn integraal overgenomen in het UPLG:

- 1500 ha nieuw bos
- Revitalisering van bestaand bos

Het college is blij met de plek die bos inneemt binnen het UPLG. Er is aandacht voor het feit dat de opgave voor nieuw bos bijdraagt aan vele andere doelen en de uitvoering veelal gecombineerd kan worden.

Nieuw bos komt bij meerdere Utrechtse landschappen aan bod. Met name op de 'Heuvelrug en flanken' zijn er ontwikkelrichtingen opgenomen voor de uitbreiding en verbeterde kwaliteit (revitalisering) van de bossen op de Heuvelrug, en die van de vochtige bossen van de Natura2000 gebieden Kolland en Overlangbroek. Voor de Heuvelrug is als 'structurerende principe' en maatregel opgenomen om te onderzoeken of een natuurdoelanalyse nodig is. In het gebied 'Gelderse Vallei' draagt de realisatie van rivier- en beekbegeleidend bos bij aan het beekherstel. Ook wordt ingezet op de ontwikkeling van bos op de landgoederen rondom de beekdalen om zo natuurverbindingen te versterken. En bij de landschappelijke structuren draagt nieuw bos bij aan een kwaliteitsimpuls van grote natuurverbindingen (bijvoorbeeld via de Gelderse Vallei naar de Veluwe) en de groenblauwe en recreatieve verbindingen als schakel tussen stad en land.

Er zijn vier maatregelpakketten in het concept UPLG waarin opgaven voor nieuw en beter bos een rol spelen:

1. Groenblauwe linten en scheggen en boerensloten
4. Natuurdoelanalyse Natura 2000 gebieden
5. Heuvelrug en flanken
6. Beekdalen

2.2 Versnelling van 2040 naar 2030

Als structurend principe is in het Concept UPLG het volgende opgenomen:

"We gaan versneld aan de slag met de opgaven van de Bossenstrategie om 1500 hectare meer bos te realiseren en het bestaande bos te revitaliseren en gaan daarover in gesprek met de Staten om de geldende ambitie uit onze Bossenstrategie wat betreft tijdspad conform de Landelijke Bossenstrategie en het Klimaatakkoord te laten verlopen (dus 2030 als realisatiejaar aanhouden in plaats van 2040)".

Dit heeft grote implicaties voor de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de opgaven van het Strategisch bosbeleid. Afgelopen juni zijn hier vragen over gesteld in uw cie. RGW (behandeling Concept UPLG) en is er in het college over gesproken. Belangrijke vraag daarbij was 'wat is de impact als we de doelstelling niet halen'?

Een aantal belangrijke constatering in deze context zijn:

- De opgave van 1500 ha nieuw bos is té groot om in 2030 te halen.
- Echter, vasthouden aan 2040 doet afbreuk aan de samenhang van de overige NPLG-opgaven. Het zorgt voor een uitzonderingspositie die een verkeerde uitstraling kan geven als we voor de Bossenstrategie een andere termijn kiezen.
- We blijven koersen voor de uitvoering van onze Bossenstrategie vanuit een inspanningsverplichting en niet vanuit een resultaatverplichting.
- De voortgang wordt jaarlijks gemonitord. En (conform de afspraken bij de vaststelling van het Strategisch bosbeleid) wordt in 2024 een evaluatiemoment ingelast. Dit moment wordt aangegrepen om inzichtelijk te maken of 2030 (nog) haalbaar is, of versnellende acties nodig zijn en of dat de termijn van 2030 moet worden opgerekt naar 2040 (of 2035).
- Overigens is het de verwachting dat de realisatie/uitvoering in de tijd niet lineair zal zijn omdat de ontwikkeling van nieuw bos in veel gevallen onderdeel zal zijn van gebiedsprocessen waar ook

andere doelen in worden meegenomen. Dergelijke processen vragen juist aan de voorkant veel tijd (fase van verkenningen en planvorming). Bij het evaluatiemoment in 2024 zal dit aspect worden meegenomen.

2.3 Coalitieakkoord: bomenplan voor 700.000 nieuwe bomen

In het nieuwe Coalitieakkoord is opgenomen dat er een bomenplan moet komen voor 700.000 bomen wat bijdraagt aan de doelstelling van de 1500 ha nieuw bos. Er zijn een aantal zaken om rekening mee te houden.

Er is in totaal €400.000 in het Coalitieakkoord opgenomen. Deze middelen kunnen worden ingezet voor bomen uitdeeldagen gedurende de komende vier jaar en benodigde menskracht.

Een groot deel, maar niet alle bomen, kunnen via uitdeeldagen worden geplant. Er is slechts een beperkt aanbod van gecertificeerde autochtone bomen bij de kwekerijen (een bekend probleem wat landelijk speelt). Daarnaast wordt ook met Meer Bomen Nu gewerkt die met zaailingen uit het bos werken en waar dit probleem niet speelt.

De partijen die de afgelopen jaren de bomenuitdeeldagen hebben georganiseerd willen gaan samenwerken om zo op een efficiënte en effectieve wijze de bomen te kunnen uitdelen. Dit zou gebeuren onder het trekkerschap van Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), samen met o.a. Bosgroepen, Utrechts Particulier Grondbezit (UPG), Stukje Natuur en Trees for All.

Er wordt ingezet om het percentage van bomen die aanslaan, oftewel bomen die in leven blijven, te verhogen door ontvangers bij de bomen uitdeelacties beter te informeren over het vervoeren, planten, en verzorgen van bomen. Ook wordt gewerkt aan verbeterde rapportages van de bomen uitdeelacties waarbij beter in beeld wordt gebracht waar in de provincie de bomen terecht komen.

2.4 Evaluatie Strategisch Bosbeleid 2021 – 2023

In het tweede kwartaal van 2024 wordt de evaluatie van het Strategisch bosbeleid aan uw Staten gepresenteerd. De evaluatie zal terugblikken op de eerste drie jaar van de uitvoering van het Strategisch bosbeleid (ijkpunt is 1-1-2021). Onderdeel van de evaluatie zijn: De voortgang van de uitvoeringsmaatregelen uit het Strategisch Bosbeleid, de interne organisatie en positionering, de geleverde bijdrage in relatie tot de gestelde doelen en het bijsturen hiervan om beter aan te sluiten bij de ontwikkelingen die hier zijn benoemd, en een voorstel voor programmering en de benodigde meerjarenbegroting vanaf 2025. Zoals eerder is vermeld, wordt er ook aandacht besteed aan de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de opgaven in relatie tot het voorstel uit de Concept UPLG om de termijn naar voren te halen; van 2040 naar 2030.

Op basis van de uitkomsten van de evaluatie wordt een meerjarenbegroting opgesteld. De planning van de evaluatie is zo opgesteld dat het voorstel van de meerjarenbegroting op tijd wordt aangeleverd voor de besluitvorming van de Kadernota 2025-2028.

3 Waar zijn we mee bezig?

3.1 Meer bos en bomen

Uiteraard is het meest interessant om te weten hoeveel ha nieuw bos er inmiddels concreet is gerealiseerd. Onlangs (september 2023) is de zogenaamde bosmonitor gelanceerd. Via de bosmonitor worden het areaal bos, de hoeveelheid landschapselementen, en de hoeveelheid voedselbossen gemonitord. Er wordt visueel inzichtelijk gemaakt hoeveel ha bos er van elke categorie (binnen, buiten NNN etc.) is gerealiseerd, en waar dit zich bevindt in de provincie. Er wordt onderzocht of de bosmonitor algemeen toegankelijk kan worden (vanwege de AVG). Voor geïnteresseerden is de bosmonitor op te vragen via strategisch_bosbeleid@provincie-utrecht.nl.

Tabel 1 Realisatie nieuw bos binnen en buiten het NNN-zoekgebied in hectares

NNN-zoekgebied	Ambitie 2040	Gerealiseerd 2021-2022	Verwachting 2023	Verwachting 2024
Binnen	1000	17	10	30
Buiten	500	70	67	60
Totaal	1500	87	77	90

3.1.1 Meer bos en bomen in het NNN-zoekgebied

In het kader van de realisatiestrategie natuuropgave provincie Utrecht is besloten om de doelen voor het Strategisch bosbeleid met betrekking tot bos realisatie in het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en de Groene contour (GC) samen te voegen naar de realisatie van 1000 hectare bos in het NNN-zoekgebied.

Omdat uitvoering van nieuw bos binnen het NNN is belegd bij AVP, is op 6 april 2023 een opdracht aan Agenda Vitaal Platteland (AVP) vastgesteld. De opdracht bestaat uit verschillende componenten. Er zit 42,5 ha aan nieuw bos in de planvormende fase in AVP-projecten: Landgoed de Boom (6 ha), IJsselbos (25 ha), Landgoed Hindersteyn (3 ha), Slaperdijk Veenendaal (3,5 ha) en Landgoed Ockhuizen (5 ha). Daarnaast wordt gewerkt aan de realisatie van een voedselbos in de gemeente De Bilt, 2 pilotprojecten kleine landschapselementen (Landgoed de Boom en provinciale eigendommen in de Gelderse vallei), en 5 ha nieuw bos op provinciale grond.

Conclusie:

De verwachting is dat er eind 2023 in zijn totaliteit 27,08 hectare nieuw bos binnen het NNN daadwerkelijk is gerealiseerd. Dat blijft achter bij de geplande 78 hectare uit de formele programmering van het strategisch bosbeleid. Dat heeft de maken met verschillende factoren:

- Vormen van landgebruik die de realisatie van nieuw bos uitsluiten zoals weidevogelgraslanden of cultuurhistorische objecten zoals de Nieuw Hollandse Waterlinie.
- Landschappelijke inpassing en historie van een locatie. De flanken van de Utrechtse Heuvelrug zijn geschikter voor nieuw bos dan de Eemvallei of het veenweidegebied. Ook is de historie van een locatie van belang. Nieuw bos aanleggen op een locatie waar nooit bos heeft gestaan kan lastig te verdedigen zijn.
- Ontwikkeling van nieuwe natuur versus nieuw bos. Wanneer er nieuwe natuur gerealiseerd kan worden op een perceel wordt gekeken naar de prioritering van het perceel in het natuurbeheerplan. Bos heeft hier systematisch een lage prioriteit in.
- De komende jaren zal waarschijnlijk een versnelling optreden via de opdracht aan AVP en uitvoering via de Gebiedsgerichte aanpak (GGA). Daarnaast gaat het vaak om langlopende projecten, waarbij realisatie soms pas na 2 of 3 jaar plaatsvindt. In 2024 verwacht het college 30 hectare nieuw bos te realiseren in het NNN-zoekgebied.

3.1.2 Meer bos en bomen d.m.v. boscompensatie N2000

Doelstelling is om 52 ha boscompensatie Natura2000 (N2000) te realiseren in 2027. In de 1e tranche heeft provincie Utrecht €630.000 aan SPUK-middelen ontvangen voor de realisatie van 7 ha N2000-boscompensatie. Hierin zit de afspraak om eind 2023 een bestuurlijke verplichting aan te gaan, met besteding van de middelen eind 2025. Met de vaststelling door het college van de opdrachtverlening aan Staatsbosbeheer voor realisatie boscompensatie in Noordwesthoek Hollandse IJsselgebied (IJsselbos) in mei 2023 is voldaan aan de bestuurlijke

verplichting. De realisatie vindt plaats in 2025 waarbij 25 ha N2000 boscompensatie wordt gerealiseerd. In de tweede tranche voor SPUK-middelen wordt aanvullende financiering gevraagd aan het Rijk. Verder is er nauw contact met de collega's van de natuurcompensatiebank voor de invulling van de resterende 27 ha N2000 boscompensatie. De natuurcompensatiebank heeft in 2021 de opdracht aangenomen om de gehele 52 ha boscompensatie te realiseren.

3.1.3 Meer bos en bomen in het landelijk gebied

Via het platform Kleine Landschapselementen (KLE) zijn het afgelopen jaar een flink aantal landschapselementen aangelegd die een positieve bijdragen leveren aan het landschap. Er zijn door alle partners gezamenlijk 16 ha nieuwe houtige elementen aangelegd tot nu toe. Dit maakt onderdeel uit van de opgave om 120 ha KLE te realiseren. Het platform is verder uitgebreid van 23 naar 25 partijen door de toetreding van gemeente Woerden en Renswoude.

Groenblauwe dooradering in het Concept UPLG

In de eerste helft van 2023 is veel tijd besteed aan het leveren van input voor het Concept UPLG over groenblauwe dooradering. Groenblauwe dooradering is een vrij nieuw begrip, waar de kleine landschapselementen (groene en blauwe) onder vallen, maar ook bijvoorbeeld kruidenrijke akkerranden en natuurvriendelijk beheerde wegbermen. Er is zo goed mogelijk in beeld gebracht wat er al aanwezig is, en wat er nog nodig is om de ambitie uit het NPLG van 10% groenblauwe dooradering te realiseren. Dit is gedaan voor de hele provincie en voor de UPLG-deelgebieden.

Subsidieregeling aanleg en herstel KLE

De subsidieregeling voor aanleg en herstel van KLE is aangepast om te voldoen aan de regels voor staatssteun. De regeling is daarna goedgekeurd voor 2023 door de Commissie Groenblauwe Diensten van BIJ12. Na goedkeuring van de regeling zijn nieuwe openstellingen gedaan voor de periode 2022-2024, voor een bedrag van ruim € 700.000. Hiermee kunnen de agrarische collectieven nieuwe KLE aanleggen binnen de 18 gemeenten van het platform. Het mooie van het platform is, dat de gemeenten ook bijdragen aan de realisatie van KLE, waardoor gezamenlijk meer wordt gerealiseerd.

Subsidieregeling Economische waardedaling KLE

Als onderdeel van het landschapsuitvoeringsplan wordt er gewerkt aan een nieuwe subsidieregeling om de afwaardering en inrichting van grond mogelijk te maken bij de realisatie van landschapselementen. Hiermee worden agrariërs gecompenseerd voor productieve grond die verloren gaat op het perceel. In tegenstelling tot soortgelijke subsidieregelingen in andere provincies kiest onze provincie ervoor geen verplichte bestemmingsplanwijziging op te nemen. Naast de kwalitatieve verplichting die altijd moet worden afgesloten, is er gekozen voor opname van het betreffende landschapselement in de provinciale omgevingsverordening inclusief de bijbehorende bescherming. De regeling is eind september aan BIJ12 voorgelegd ter goedkeuring. Met de nieuwe subsidieregeling wordt een versnelling verwacht van de realisatie van landschapselementen.

Financiering KLE

Er is geen structureel geld voor KLE opgenomen in de begroting vanaf 2024. Daarom wordt er momenteel gewerkt aan een Plan van Aanpak, als vervolg op het Landschapsuitvoeringsplan. Hiermee worden de doelen en benodigde financiën in beeld gebracht. Begin 2024 is het Plan van Aanpak gereed en wordt het voorgelegd aan het college. Dit is input voor de Kadernota 2025-2028. Voor 2024 is er nog voldoende budget om het platform draaiend te houden, maar niet om het uit te breiden of losse projecten uit te kunnen voeren. Dit maakt onderdeel uit van de financiering voor het Strategisch bosbeleid.

3.1.4 Meer bos en bomen met agroforestry

De belangstelling voor agroforestry en voedselbossen is groeiende. De uitvoering van agroforestry is in 2023 dan ook echt van de grond gekomen.

- De subsidieregeling agroforestry voor de aanplant van fruit- en notenbomen in 2023 is opengesteld en was een groot succes. Het plafondbedrag van €165.000 voor de aanplant van 16.500 fruit- en notenbomen was binnen een maand al overschreven. Daarom is de regeling opgehoogd met een bedrag van €70.000 naar een totaal van €235.000,-. Om deze beweging te blijven stimuleren wordt de regeling in 2024 opnieuw opengesteld.
- Agroforestry wordt gestimuleerd met het pilotproject van Boerenbos, waarbij agroforestry voorstellen zijn uitgewerkt met acht boeren. De geleerde lessen van deze boeren worden gebruikt om de ontwikkeling van agroforestry beter mogelijk te maken.

- Ook wordt samengewerkt met het Agroforestry Netwerk Nederland, waarbinnen kennis wordt ontwikkeld over relevante wet- en regelgeving en over de meerwaarde die agroforestry kan bieden voor de NPLG-doelen. Daarnaast wordt gewerkt aan de opzet van een Agroforestry netwerk Utrecht om boeren te informeren en enthousiasmeren over de mogelijkheden die agroforestry voor hun bedrijf kan bieden.
- In 2022 en 2023 is er naar schatting 40 ha agroforestry bij gekomen. Hiervan is 30 ha mogelijk gemaakt met behulp van de subsidieregeling agroforestry. Daarnaast hebben particulieren ook zelfstandig agroforestry gerealiseerd, meestal in de vorm van voedselbossen. Via het kennisnetwerk wordt verwacht dit soort projecten nog beter in beeld te krijgen.

3.1.5 Meer bos en bomen buiten het NNN

Samenwerking met Groen Groeit Mee

Groen Groeit Mee (GGM) werkt met een aantal voorbeeldgebieden waarbij de opties voor de realisatie van nieuw bos in kaart zijn gebracht. Eén van de voorbeeldgebieden is de Hollandse IJssel, waar het eerdergenoemde IJsselbos gerealiseerd wordt. Andere voorbeeldgebieden zijn de Roode Haan bij Veenendaal en het 'Kromme rijn linie landschap', tussen Houten, Odijk en Bunnik.

In het kader van het Concept UPLG werken het Strategisch bosbeleid en GGM samen aan het Maatregelpakket 'Groenblauwe linten en scheggen en boerensloten'. Dit pakket valt samen met een aantal GGM-voorbeeldgebieden en focust zich primair op het realiseren van groenblauwe dooradering door het landelijk gebied en tussen stad en land, met een stevige bijdrage aan o.a. natuurdoelen, zoals de Bossenstrategie.

Subsidieregeling nieuw bos buiten NNN

De particuliere interesse voor bos realisatie buiten het NNN is groeiende. Daarom wordt momenteel een subsidieregeling opgesteld voor bos realisatie buiten het NNN, waarbij economische waardedaling van landbouwgrond naar bos of wordt gecompenseerd. Uiteraard wordt hierbij rekening gehouden met de landschappelijke context en ecologische meerwaarde.

Vanuit de Kadernota 2023-2026 is €23,8 mln. beschikbaar gesteld vanuit het positieve jaarrekeningresultaat in de Bestemmingsreserve Landelijk Gebied. Deze middelen worden onder andere beschikbaar gesteld voor deze Subsidieregeling. Zie ook paragraaf 3.5 'Financiering'.

Het voornemen is om de subsidieregeling deel uit te laten maken van de Subsidiestelsel Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL), om versplintering van subsidieregelingen zoveel mogelijk te voorkomen. De verwachting is dat de subsidieregeling opengesteld wordt in april 2024. Doel is om 10 ha bos te realiseren buiten het NNN in 2024. Realisatie vindt plaats in het plantjaar 2024/2025.

Meer mogelijkheden voor nieuw bos buiten het NNN

De totale opgave volgens het Strategisch bosbeleid is 500 ha buiten het NNN in 2040. Deze 500 ha is onderverdeeld in 120 ha KLE, 300 ha agroforestry en 80 ha rondom steden en dorpen.

Er worden echter meer mogelijkheden gezien voor bosrealisatie buiten het NNN in vergelijking met binnen het NNN, vooral als het gaat om nieuwe (recreatiebossen) rondom steden en dorpen. Deze observatie wordt landelijk gedeeld en erkend door het ministerie van LNV. Deze lijn heeft zich het afgelopen jaar voortgezet en via de nieuwe subsidieregeling wordt nog meer interesse verwacht van particulieren en partners om nieuw bos te realiseren buiten het NNN.

Een vraag die landelijk speelt is in hoeverre er geschoven kan worden tussen het aantal te realiseren ha nieuw bos buiten het NNN ten opzichte van binnen het NNN. Dat heeft alles te maken met de afspraken die provincies hebben gemaakt in het kader van de Landelijke Bossenstrategie: 15.000 ha nieuw bos binnen het NNN en 19.000 ha nieuw bos buiten het NNN.

Kansen om nieuw bos te realiseren buiten het NNN worden benut. Er wordt bijvoorbeeld doelgericht ingezet op realisatie van nieuwe recreatiebossen binnen de (voorbeeld)gebieden van GGM. Voorbeelden van kansen die op dit moment verkend worden zijn landschapspark de Groene Brug tussen Harmelen en Woerden (50 ha), een landschapspark nabij Hoogland/Coelhorst en recreatiebos in het Groen Groeit Mee gebied Kromme Rijn Linielandschap. Ook vanuit het Concept UPLG en bijbehorende Maatregelpakketten zien we groeiende kansen voor nieuw bos buiten het NNN.

Concurrerende boscompensatieopgaven van derden

Compensatieplichtigen, waaronder ook de provincie zelf, die bos kappen en moeten compenseren, kunnen gebruik maken van de provinciale natuurcompensatiebank. Het toestaan van het kappen van bomen en het toelaten van het elders compenseren van bomen kan concurreren met de realisatie van nieuw bos.

De concurrentie ontstaat doordat dezelfde percelen in beeld zijn. Bij compensatie wordt daarnaast het beheer voor 10 jaar afgekocht om het behoud van de compensatielocatie te borgen. Voor de realisatie van nieuw bos buiten het NNN is er geen mogelijkheid om het beheer te financieren via het SNL-systeem.

Daarom kan het voor terreineigenaren die in gesprek zijn over de realisatie van bos interessanter zijn om te kiezen voor het totaalpakket voor boscompensatie in plaats van de realisatie van nieuw bos in het kader van het Strategisch bosbeleid. Daardoor kunnen hectares nieuw bos 'verloren' gaan aan boscompensatie.

In het Strategisch bosbeleid is het volgende opgenomen: *“De natuurcompensatiebank kan concurreren met het zoeken naar locaties voor nieuw bos. Lopende provinciale programma's met een compensatieopgave krijgen voorrang op de realisatie van nieuw bos bij kansrijke locaties. Dit geldt bijvoorbeeld voor Hart van de Heuvelrug waar er harde verplichtingen voor compensatie gelden. In andere situaties streven we naar een balans tussen de realisatie van extra bos en het invullen van compensatieverplichtingen”.*

In overleg met de natuurcompensatiebank wordt verder onderzocht hoe de balans tussen realisatie nieuw bos en het invullen van compensatieverplichtingen het beste vorm kan krijgen.

Bomenactieplan

Vorig jaar is met bestuurlijke instemming het doel voor het planten van 600.000 extra bomen bijgesteld naar medio 2025. Met flink wat inzet gaat het lukken om dit doel medio 2024 te behalen. Eind 2023 staat de teller op 520.000 geplante bomen, ten opzichte van 374.000 bomen op 1 januari 2023. Dit jaar is er vooral voortgang geboekt via bomen uitdeelacties georganiseerd via het LEU met UPG, de Bosgroepen, Trees for All, Stukje Natuur en met Meer Bomen Nu. Dat levert enthousiaste reacties van inwoners op. En op deze manier bereiken worden inwoners van de provincie goed bereikt. Dat zorgt voor meer draagvlak op het gebied van bos realisatie.

3.2 Vitaal bos

Nu het bosteam is uitgebreid met menskracht wordt er gewerkt aan onderwerpen in het kader van vitaal bos, zoals het verhogen van het aandeel natuurbos, revitalisering, natuurbrandpreventie en de uitvoering van 2 aangenomen moties.

3.2.1 Verhogen aandeel natuurbos

Het doel is om het areaal natuurbos van 39% naar 50% te verhogen in 2040. Hiervoor wordt ingezet op het omvormen van bestaand bos naar natuurbos voor het behoud en het versterken van de biodiversiteit van bestaand bos. In 2022 is het aantal hectares natuurbos toegenomen met 563 hectare ten opzichte van 2021. Met de genoemde stijging bestaat momenteel 42% van de bestaande bossen uit natuurbos. In 2023 wordt wederom een toename verwacht.

3.2.2 Revitalisering van het bos

De gezondheid van het bos in de provincie Utrecht staat onder druk, o.a. door hoge stikstofdepositie en verdroging. In 2023 is in opdracht van LNV het ambtelijke revitaliseringsplan voor Utrechtse bossen bijgewerkt. Het plan wordt de komende maanden nog verder aangescherpt. Het ministerie van LNV heeft 25 mei 2023 de provincies gevraagd het revitaliseringsplan bestuurlijk te laten vaststellen. Dat zal in het eerste kwartaal van 2024 plaatsvinden.

In het revitaliseringsplan staan maatregelen beschreven om de bossen duurzaam te herstellen. Voorbeelden van maatregelen zijn dempen van sloten en greppels, het toevoegen van nutriënten via steenmeel, het versterken van bosstructuren door dunning en kleinschalige kap, het aanplanten van rijkstrooiselsoorten (klimaatbestendig) en het aanplanten van meer droogte resistente bomen.

Revitalisering van bestaande bossen is ook één van de opgaven uit het NPLG en opgenomen in het Concept UPLG. Zo is voor de 'Utrechtse Heuvelrug en flanken' als ontwikkelrichting meegegeven om de (structuur van) bestaande bossen te vergroten, verbinden, aan te passen en te herstellen. Eén van de kortetermijnmaatregelen is het onderzoeken of er een natuurdoelanalyse voor de Utrechtse Heuvelrug nodig is. Dit hangt ook weer samen met het Maatregelpakket 'Heuvelrug en flanken'. Er is in het Concept UPLG financiering gevraagd voor de uitvoering van het revitaliseringsplan en onderzoek naar een eventuele natuurdoelanalyse.

Er zijn onlangs verkennende gesprekken gevoerd met de terrein beherende organisaties waarin is besproken waar de behoeftes rondom revitalisering bij deze organisaties liggen. Daarin kwam naar voren dat er een grote behoefte is aan een ijkpunt; wat is de huidige stand van zaken van de bodemkwaliteit van de Utrechtse Heuvelrug. Dit zegt namelijk alles over de kwaliteit van de biodiversiteit (en onze bestaande bossen).

Er is daarom eerst onderzoek nodig. Dat wordt gedaan via de opzet van een bodemmeetnet op de Utrechtse Heuvelrug. Door de actuele toestand in kaart te brengen kunnen revitaliseringsmaatregelen beter worden toegepast. In 2024 verwachten we de eerste resultaten van het bodemmeetnet. Hierna wordt met de terreinbeheerders verder gesproken over het toepassen van maatregelen. Bovengenoemde natuurdoelanalyse en bodemmeetnet vullen elkaar goed aan. In een natuurdoelanalyse wordt op basis van bestaande informatie, zonder veldmetingen, een oordeel gegeven over de staat van instandhouding van de betreffende natuurterreinen en welke maatregelen noodzakelijk zijn. In een bodemmeetnet voer je concrete bodembemonstering uit waarmee je de bestaande gegevens voor een natuurdoelanalyse op cruciale onderdelen uitbreidt.

3.2.3 Preventie bosbranden

Bij de vaststelling van het Strategisch bosbeleid is een amendement aangenomen met als zinsnede; 'Bij het beheer van bestaande bossen en de aanleg van nieuwe bossen worden passende maatregelen getroffen voor de (brand)veiligheid'.

Het risico op het uitbreken van natuurbrand speelt in Utrecht voornamelijk op de Utrechtse Heuvelrug.

In het Coalitieakkoord staat onder het thema Natuur dat provincie Utrecht gezamenlijk met de VRU zal bepalen welke rol het college pakt bij natuurbrandpreventie en -bestrijding.

In april is een projectleider gestart op het onderwerp natuurbrandpreventie. Provincie Utrecht staat in nauw contact met de VRU, die samen met negen gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug een aanpak voor natuurbrandbeheersing uitwerkt. In overleg met de Veiligheidsregio Utrecht (VRU) wordt de komende maanden bepaald en uitgewerkt welke rol de provincie neemt in een gezamenlijke integrale aanpak natuurbrandbeheersing voor de Utrechtse Heuvelrug, waarin de VRU het voortouw neemt. Hierbij worden vanzelfsprekend ook andere partijen betrokken (denk o.m. aan terreineigenaren). Het doel is om tot een aanpak te komen die erop gericht is het risico op onbeheersbare natuurbranden zo klein mogelijk te houden. Gaandeweg dat proces zal de rol voor de provincie verder uitkristalliseren en helder verankerd worden in de organisatie.

Bestuurlijk is besloten dat gedeputeerde Natuur binnen het college verantwoordelijk (coördinerend) gedeputeerde voor natuurbrandrisicobeheersing wordt en desgevraagd o.m. zitting neemt in het op te richten Bestuurlijk Overleg natuurbrandbeheersing voor het risicofocusgebied Utrechtse Heuvelrug. Daarbij is voor de provincie bij preventie een actievere rol weggelegd ("meewerken") dan in de overige "schakels" uit de veiligheidsketen (eerder "meedenken"). Het komende jaar wordt nader onderzocht of de preventiekant vanuit de bevoegdheden van het college op het gebied van natuur en ruimtelijke ordening kan worden versterkt.

3.2.4 Hierbij komt een groot accent te liggen op preventie, waarbij het onder meer gaat om de inrichting van bos-/natuurterreinen en ruimtelijke ordening. Uitvoering moties vitaal bos

Bij de vaststelling van het Strategisch bosbeleid zijn twee moties aangenomen:

- Motie 34: 'Ruimte voor wild bos'
- Motie 37: 'Meer aandacht voor rivier- en beekbegeleidend bos'

Er is een plan van aanpak geschreven in het kader van de aangenomen motie 34 'Ruimte voor wild bos'. Deze motie roept op het bieden van meer ruimte aan wilde natuur in de provincie. Er vinden momenteel oriënterende gesprekken plaats met terreinbeheerders. Die zoektocht is moeilijk, omdat het concept rewilding niet goed combineert met de Natuur-typen uit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)-subsidiekader en bijbehorende kwalitatieve verplichtingen die zijn aangegaan. Het combineren van rewilding met riviernatuur en grote grazers kan een mogelijkheid zijn, in de komende natuurontwikkelingsprojecten langs de Lek liggen hier grote kansen.

Een andere aangenomen motie is motie 37 'Meer aandacht voor rivier- en beek begeleidend bos'. In het Concept UPLG zijn de beekdalen aangewezen als een van de prioritaire gebieden. Via dat spoor wordt ingezet op de realisatie van beekbegeleidend bos in de beekdalen. Hetzelfde geldt voor het gebied 'Heuvelrug en flanken' waar in de Langbroekerwetering mogelijkheden zijn om vochtig bos te realiseren in de directe nabijheid van de Natura 2000-gebieden Kolland en Overlangbroek. Ook wordt de wens voor rivier- en beekbegeleidend bos meegenomen in de verkenning naar natuurrealisatie mogelijkheden in de zuidelijke uiterwaarden van de Lek. Concreet wordt momenteel in het IJsselbos ongeveer 25 hectare compensatiebos gerealiseerd, dat voor het overgrote deel uit rivierbegeleidende bossen zal bestaan.

3.3 Bescherming van bos

3.3.1 Bescherming van bosareaal

Bij hoge uitzondering verleent provincie Utrecht een ontheffing van de herplantplicht, bijvoorbeeld voor het kappen ten behoeve van het voorkomen van bosbranden, kleinschalige kap voor herstel van bos of de omvorming van bos naar open natuur met een hogere natuurwaarde. De criteria waaronder deze ontheffingen kunnen worden uitgegeven staan beschreven in de [Bos Heide notitie](#) (2018). Op het moment van vaststelling van het Strategisch bosbeleid was er nog 33 hectare omvorming van bos naar heide mogelijk. Dit jaar is de Bos Heide notitie voor de laatste keer opengesteld. Daarbij zijn twee aanvragen voor ontheffing gedaan. Mochten beide aanvragen worden goedgekeurd, dan resteert er nog 17 ha in de pot.

3.3.2 Waardevolle houtopstanden

In het Strategisch bosbeleid is besloten om nog maar één categorie waardevolle houtopstanden te hanteren: de oude bosgroeiplaatsen. Deze staan op de Oude Bosgroeiplaatsen-kaart in het Strategisch bosbeleid. Om de bescherming van de oude bosgroeiplaatsen te verankeren in de omgevingsverordening zijn instructieregels uitgewerkt. Deze instructieregels zijn in mei 2023 voorgelegd en vastgesteld door het college. Definitieve vaststelling vindt plaats in de eerste wijziging Omgevingsverordening die op 7 februari 2024 wordt vastgesteld en per 1 maart in werking treedt. Aanvullend op de instructieregels wordt er komende tijd gewerkt aan een handreiking voor gemeenten, zodat voor hen duidelijk is hoe zij om dienen te gaan met de vastgestelde instructieregels.

3.3.3 Natuurbegraven

De belangstelling voor begraven in de natuur is groeiende. Zolang er geen specifiek nieuw beleid is vastgesteld voor natuurbegraven, worden initiatieven daartoe getoetst aan het geldende beleid in de (interim) Omgevingsverordening, waarbij natuurbegraafplaatsen net als reguliere begraafplaatsen worden gezien als stedelijke activiteit en waarvoor binnen het NNN een dergelijke functie alleen mogelijk is indien er een meerwaarde kan worden aangetoond. De provincie verkent nu of specifiek beleid moet worden ontwikkeld voor natuurbegraven. De hoofdvraag daarbij is welke ruimte/bepalingen de provincie hieraan wil geven, zowel binnen als buiten het NNN. En of natuurbegraven als kans wordt gezien voor het realiseren van nieuwe natuur en/of een kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Dit moet leiden tot een afgewogen visie op natuurbegraven inclusief een advies over eventueel aan te passen provinciaal beleid en regelgeving.

3.4 Samenwerking

Samenwerking is geen apart thema binnen het Strategisch bosbeleid, maar het verdient aandacht in deze voortgangsrapportage. Op verschillende vlakken wordt samengewerkt met onze externe partners, bijvoorbeeld binnen het platform KLE, concrete projecten en voor het revitaliseringsplan. De wens is om de samenwerking met onze partners te intensiveren en beter in beeld krijgen hoe de provincie hierin kan ondersteunen in het behalen van onze gezamenlijke doelstellingen. Daarom is op 21 september een eerste externe bijeenkomst georganiseerd waarin de ontwikkelingen van het afgelopen jaar zijn gedeeld, en is nagedacht over de gewenste samenwerking. Want naast het feit dat het belangrijk is om ontwikkelingen met elkaar te delen, is er zowel intern als extern de behoefte om concreet te worden in de uitvoering. Doet de provincie de juiste dingen om onze partners verder te helpen? Tegen welke belemmeringen lopen onze partners aan? Waar ligt de behoefte van onze partners? En, waar is de meeste winst te behalen?

De externe bijeenkomst vormde de aftrap van de ontwikkeling van een extern netwerk op het gebied van het provinciale bosbeleid. Binnen het netwerk worden periodiek soortgelijke bijeenkomsten georganiseerd en wordt samen bekeken op welke gebieden we elkaar kunnen versterken.

3.5 Financiering

Dankzij de toekenning van €23,8 mln. in de Kadernota 2023-2026 én de beschikbare middelen voor de realisatie van het NNN (in dit geval voor bos), hebben we een goede financiële basis om de eerste jaren goed aan de uitvoering te werken.

Tabel 2 Kosten realisatie van de ambitie 1500 hectare nieuw bos in 2040, exclusief beheer (vaststelling Strategisch bosbeleid, mei 2022)

Beschikbare middelen	€ 32.410.000,-
Extra benodigde provinciale middelen	€ 45.220.000,-
Extra benodigde overige middelen in mln.	€ 28.400.000,-
Totale kosten	€ 106.030.000,-

In de Kadernota's 2022-2025 en 2023-2026 is bijna € 1,5 mln. aan financiering ontvangen voor menskracht, uitvoering agroforestry, het Bomenactieplan en procesmiddelen. Deze middelen zijn verwerkt in tabel 3. Daarbovenop is om de uitvoering een 'boost' te geven een bedrag van € 23,8 miljoen toegekend vanuit het positieve jaarrekeningresultaat in de Bestemmingsreserve Landelijk Gebied. En vanuit het Coalitieakkoord is in totaal €400.000 beschikbaar gesteld voor het Bomenplan van 700.000 nieuwe bomen (bomen uitdeeldagen en menskracht). Ondanks deze stevige basis zijn de huidige beschikbare middelen ontoereikend voor de gehele opgave. Via het Concept UPLG zijn ondermeer middelen aangevraagd uit het Transitiefonds (€60 mln.). Maar ook vanuit Europa en van derden blijven we rekenen op aanvullende financiering.

De toegekende 23,8 mln. kan direct ingezet worden als het concreet bijdraagt aan de realisering van nieuw bos. Via de nieuwe Subsidieregeling nieuw bos worden de middelen ingezet voor aankoop, inrichting en afwaardering. De middelen dragen bij aan de bomenuitdeeldagen van het nieuwe bomenplan. Maar ook uitvoeringsmaatregelen van het Revitaliseringsplan en agroforestry kunnen er mee bekostigd worden. En tot slot wordt het ingezet voor menskracht. Via de slotwijzigingen, jaarrekeningen en begrotingen houden we uw Staten op de hoogte van de onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Landelijk Gebied voor het Strategisch bosbeleid, maar ook over de (onder)bestedingen in zijn algemeenheid.

Op basis van de uitkomsten van de evaluatie wordt een meerjarenbegroting opgesteld. De planning van de evaluatie is zo opgesteld dat het voorstel van de meerjarenbegroting op tijd wordt aangeleverd voor de besluitvorming van de Kadernota 2025-2028.